

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conuersione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

65. Mira conuersio insignis Literati.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

Vberiores fructum legit Alenius ex suo Giancum itinere. Vrbs est diei spatio, Nanchino vterior, frequens ciuibus, solo ferax, & diues commerciis ob confluentium annuum quibus liberaliter saginatur, & conuendendis exportandisque mercibus locupletatur emporium. Agebat illic Sanscius nomine Mandarinus amplis dudum multum æqualium Præfecturis, summo iure perfundus; vix autem cuiquam integritate vitæ quæ possit ab Idolorum affectu optari, vel administrandi iuris æquitate & excellentia secundus. Quare illum Prouincia Scensiensis cui Taoli munere præfuerat Apotheosi consecrauit quæ solent ornari homines mensuram virtutis eximie multis gradibus supergressi, & de illius gestis insignibus libros in lucem publicam misit duos; quibus inter alia laudatur rarum illud planèque memorandum, quod insani vnus tristiori ostento, insanos curauit, perlanauitque innumerabiles. Furebat illa (quod indicauimus) rabies ut qui exilere aduersus inimicum cruenta odia non posset, vel apud creditorem immisericorditer ferum delere nomina, ad eius se fores suspenderet, ut eum faceret desperationis suæ, & lethi reum, inmani violentia coacti. Quem primum ergo Sanscius deprehendit nec hac informi & detestabili, sui parricidam, hunc iussit eodem quod sibi aptauerat laqueo in locum raptari reorum supplitiis infamem, & totis tortorum viribus tor pligis nudum lacerati, quot esse sat possent ad eum necandum si viueret, inde per summam vrbs frequentiam eodem fine ad publicam ignominiam probrosè circumtractum proiici extra muros, & asini sepultura condidit. Nec alia fuit medecina opus ad purgandam hac lue Prouinciam Scensiensem, nemini tam caro deinceps ac tam insanè libuit furere, ut ignominiam posthumam, & æternam morte sibi spontanea emeret. Pechinum vir sapiens cum venisset, Prouinciæ suæ nomine ad Regem legatus, arctissimam inuitam Paulo Doctore necessitudinem, retulitque ex eo Giancum in patriam, vbi aliquot menses erat substitutus, opinionem de Patribus sublimem, parque desiderium eorum aliquem secum domi habendi, qui primus huic fuit ad salutem gradus, quamuis tunc minimè ad illam attenderet, quantumuis à Paulo insinueretur, sed totus erat in Geometricis, & Mathematicis quæ sæpe cum illo agitarat, deperibatque incredibili studio nouitatis. Quare statim Hancum Michaëlem Doctorem literis conuenit, ut sibi de nostris aliquem impetret, haud quidem F. Sebastianum Fernandium, Pauli Doctoris indicio sibi propositum, ut qui præter Deum suum, & legem ipsius, nihil admoudum nosset; sed ex Partibus Europæis in Matheseos arcanis egregie versatum. Hiems erat sæua; longinquum iter; spes & pretium operæ, in speciem nullum, præter oblectamentum hominis curiosi. Sed P. Alenium ad iter animauit Literatorum experientia quibus primi ferè ad Christum aditus nisi per Europæ scientias, mathematica præsertim, nondum parnerant, & quicquid laborum occurrisset collocan-

H h h

64.
Sinae ad fo-
res inimic.
se suspendit,
ut reos illos
faciant.

65.
Mira con-
uersio infi-
gnis Literati

dum optimè censuit in lucro viri toto regno clari. Februarij 23. Giannucci exscendens salutatores extra urbem à Mandarino habuit obuios; in urbe domi, Sanscium Mandarinum veneratione iuxta, & amore comem; à quo eius musæum accepit habitandum, siue vt alias diximus studiorum domum, omnibus exultam naturæ artisque delitiis, velut innuere satagant Literari suos Elifios in doctrinarum studiis sitos esse. Postridè, qui fuit Matthiæ Apostolo Sacer, diuinis ad aram operatus Alenius Mandarinum inuitat cum familia eius vniuersa, ad spectandam effigiem Saluatoris, quam magnificè ornato imposuerat altari, & audiendum ex se cuius diuinitatis vultum ea tabula exhiberet; sed vnus immersum Mathematices curis Mandarinum, nihil mouit, tabula nullo reuerentiæ affectu sensu, intellexitque Pater in eo expugnando viam à se aliam iniri oportere, quâ mox hominem aggressus, intra quintum diem obtinuit, quod totidem mensibus non potuisset ex eo euincere. Omisâ igitur à facilioribus, vt solet docendi regula, principio statim coniecit illum in difficillima, & subtilissima Geometriæ totius, & inuolucra propositionum quarum, vt erat ingenio excellens, perspecta tunc primum admirabilitas, sic totum sibi vindicauit, vt nec cogitare aliud apud se, nec loqui cum amicis posset. Hinc Europæos suspicere, venerari eorum ingenia, stupere ad ignorantiam suorum à quibus tam nihili fierent: qua illum scientiarum nostrarum præ cunctis Sinensibus æstimatione immensa imbutum penitus, animaduertens Alenius; tunc vero illi frigidè in aurem, hæc Geometricarum, & astrologorum, quæ tantum placebant, & quæ ipse rebatur miracula, diludia esse grauiorum apud nos doctrinarum quas contentio animi vehemens non sinebat continuato studio scrutari, sed erant necessario interpositu Mathematicorum ad laxandum animum variandæ: doctrinas porro illas in perspicientia æternorum, immortalium, minimèque aspectabilium versari; Dei nimirum veri, & animæ, sempiternæque post hanc vitam miseræ, aut felicitatis. Digna homine hæc esse; semihominem esse qui ea ignoraret; qui negligeret pecudem; iam si tantum à nobis in ludicra & quæ nisi ad quandam festi animi oblectationem vsui non erant, tantum insumeretur temporis, ingeniorum, rationum, eaque tam solidis stabilirentur argumentis, quanto acriores credendum erat conatus adhiberi, & sagaciorum diligentiam intendi ad inuestiganda quæ beatitatem animi spectarent immortalem, quibus per se nihil maius, nihil quod nostra plus interesset, nihil minus arbitrarium, & ex opinandi libidine suspensum. Contra vero Sinarum Philosophos cum tot secula defudassent, in extricandis naturalium aliquot effectorum causis latentibus, tam infeliciter in ea indagacione operas locasse, vt qui nunc assent à Patribus, eorum errores manifestè dedocti, erubescerent illorum recordacione: quod si quotidianis, subsensum cadentibus, & concrecione materiæ illigatis rectè aut probabiliter discernendis sic à vero errarunt, vt hæc

fuert in tenebris, eademque caecitate illorum posterij, nisi nostra luce illuminarentur; quid in diuinis, aeternis, immortalibus, à sensu remotis, & liberis vidisse, somniasse, aut delirasse putandi sunt; quapropter vt gentem nobilem totque Prouincijs, & regnis nominatissimam, vindicaremus à certo interitu, in beatam & certam salutem, sperta patria, & cunctis quæ sunt in vita homini iucunda, per quicquid est mari terræque discriminum in Sinas penetrasse vt communicaremus cum iis agnitionem summi boni, quam nisi per nos nancisci non poterant; hoc vno gratuiti sed magni operis præmio, laboribus, ærumnis, perpeffionibus, vitæque aded minimè parcere, nec vllis eorum odijs, non exilijs, & cruciatibus, omnique genere infestationis, à sancto in eos amore, ac beneficentia dimoueri. Hinc ipse vt erat vir sapiens, æquam ferret, mentisque cordatæ sententiã; aut esse nos hominum quotquot vsquam vixere stultissimos, qui propter exteros toto à nobis disiuñctos cælo, & hostilibus in nos furentes animis, alacres pacisceretur vitam; aut tantum iis repositum in cognoscendo, & amando, fruendoque æternum vero Deo boni; tantum nobis in huius procuratione, meritorum & gloriæ, vt quicquid eius causa necesse foret agere, ac pati, prorsus nihili esset, & puerilibus crepundijs simile. Hæc lingua Alenij dum spiritus diuinus subderet, idem Mandarinum alius inferebat. Simul itaque in eius animo ferdere miracula Mathematicorum, ardens illorum studium frigere, & extinguï; vicem eius subire immortalia; præter Deum, salutem animi, felicitatem nihil spirare, anhelare impatienter ad Christianismum & de sacro altari sumpto, vt erat in more positum, libro doctrinæ Christianæ Catechumenum profiteri. Mensẽ eius institutio tenuit, vt is exaderet, qui fama, & gestis toti Regno notus Christianam virtutem ac nomen exempli sui luce efficacius commendaret. Eos illi sensus affudit Deus cum de Christi patientis amore in homines, & cruciatibus doceretur, vt porrecta sibi ad osculum à P. Alenio, pendens è cruce vulnera rigaret lachrimis, nec probrosam illam & cruentam mortem censeret immensa & infinita pietate à Deo alieniorem. Baptismo iustratus est, festo legationi diuinæ ad Virginem sacro, dierum aliquot præmissis ieiunio, & in spem non disparis à Paulo Doctore in Christianam ardoris nominatus est Petrus. Secuti sunt illum; annorum tredecim filius, propinqui, & familiares, in quibus aliqui veterana virtutis documenta, vix nouitij edidere. Homini quidem vilissimo Petrus grauem offensam beneficio reposuit, dumque se manè quotidie in preces daret, inhortescebat tremens maiestatis summæ quam agnoscebat præsentia, Philippus parenti haud dissimilis filius conuiuio aderat quod hospiti magno domi præbebatur, illic oblitus ieiunij quo se ad sacrum fontem comparabat, frustillum carniũ imprudens libauit, moxque tantum ex eo cepit animi dolorem, vt imperare sibi nequiverit, quin relictis mensis, musicis, & comedis secederet, ad desinen-

dam culpam quam non admiserat. Præter familiam Doctoris Petri Alenii, multos ea in vrbe religionis veræ desiderio inflammabat, crescebátque illorum numerus in nouam Ecclesiam, cum post menses quatuor exactos, Petri suam in Prouinciam regressus omnia intercepit, tot enim literis Michaëlem Doctorem fatigauit, vt reditus comitem obtinuerit ipsi Alensium; iter illi fuit per aspera montium, nec ante diem vndetrigesimum, Sciamecum attingit, vbi suum habebat Tacij tribunal, & decem vt minimum vrbibus cum potestate ius dicebat, sed quando toties Doctorum mentio facta est, necessarium arbitror hoc saltem loco errori cauere quo pronum est decipi, qui rem solo nomine metiuntur; finguntque sibi Sinensis Doctoris ad Ecclesiam accessum, lucrum esse haud minus triuiale, quam vnus in Europa Doctoris. Quantis verò distent inter se gradibus, & proceres etiam Regij sanguinis, quanta potestate Doctor Sinensis antecellat, docet eiusdem P. Alenij candida, & simplex narratio, qua Petri Doctoris, quem comitabatur describit iter. [Paulò ante, ait, quàm Gianeco moueret, metatorem præmisit, hospitiorum & locorum. Præferbat ir cellam ex hasta tabulam, & palmaribus in ea literis auro conspicuum Doctoris nomen, dignitatem, comitum numerum, quàm nobilium, & familiarium, quàm seruorum; equos etiam quàm multos, & vestraria iumenta designabat, indicebátque palatiis Regijs quæ tribus solum ab se inuicem leucis quaquàm versum extant, omni splendore apparatus, ministerij ciborum, & seruitij magnificentia instructa, non alio quam ararij Regij tam profuso sumptu vt Regum quorundam reditus annuos facile adæquet. Die profectio dicitur flos Literatorum solentis cultu Doctori se sistit ad eum deducendum; ducentos ferè, priuata eius cenabat familia; descripto semel constanter ordine, præibant in equis domui Præfectus, & eius quatuor Administri, sequebantur doctus iumenta quadraginta in vasarium Doctoris, intra cistas viginti collectum, quæ mutari quotidie aliis totidem paratis, & integra oportebat, fuitque modestiæ quod Petrus non multò plura indixerit. Post hæc Alenio aderat, honorariæ familiæ pars, nec passus est Petrus ab eo montes nisi gestatorio transmitti, ob locorum prærupti, & æstum ineuntem. Aliquantò deinceps longiùs Ministrorum ordo, absque ordine turmatim, & pedes; suo singuli, muneri characterem notabiles; vexillis, crepitaculis, tympanis, tibiarum, ac turbarum sono; leui armatura, scutis, claua, lanceis, ipsisque adeò tristibus ad certaminam reorum instrumentis, (sunt hæc Magistratus vel indicia, vel ornamenta.) Post hæc equi duo splendide phalerati ducebantur, vnbellas elegantes, & vastas gestabant ephebi; alæ nobilium equitum hinc inde latera gestatorij tegebant exophori quo Doctoris vxor baiulorum humeris portabatur, subsequentijs magno numero sellis quibus pariter singulis condebantur singulæ ipsius puellæ. Planè idem præerat Doctorem comitatus, nisi quod multo tum numerosior, tum pretiosior;

66.
Quam ex-
celus Do-
ctorum gra-
dus apud Si-
nas.